

דברים בעקבות פטירת רבי יעקב קמנצקי זצ"ל*

רבי יעקב קמנצקי זצ"ל

רבי דוד ליפשיץ זצ"ל

הייתי בידידות טובה עם מרן ר' יעקב זצוק"ל עוד לפני שהיה מחותני. בשנת תש"ה, באותו זמן שרבי יעקב בא לנו יורק מטורונטו אני באתי לעיר משיקגו, ושנינו קיבלנו על עצמנו להרביץ תורה, הוא בישיבת 'תורה ודעת' ואני בישיבת רבנו יצחק אלחנן, כדי להגביר את כח התורה בישיבות, ולהביא את בני הישיבות באמריקה לרמת הלימוד שהייתה באירופה. היו כבר ישיבות קטנות וקצת ישיבות גדולות בארה"ב, אבל מה שהיה חסר בישיבות האמריקאיות היה השראה או הארה של התורה כמו שהייתה באירופה. באירופה המשיכה השלשלת העתיקה שהגיעה עד משה רבנו ע"ה, שכך נמסרה לנו התורה ממשה רבנו ע"ה מפי הגבורה במסורה כדאיתא בהקדמת הרמב"ם למשנה תורה. והרי ידוע למה לא המשיכו בניו של משה רבנו ע"ה את המסורה - כדי ללמד אותנו שאין ירושה בתורה, ולכן המסורה נמשכה ע"י יהושע שלא מש מתוך האוהל, ואחריו עוד ארבעים דורות עד סוף תקופת האמוראים. יהושע היה מי שזכה להיות

* הרב יעקב קמנצקי זצ"ל (תרנ"א-תשמ"ז) למד בישיבות ליטא ושימש כרב העיירה ציטוביאן. לפני השואה היגר לקנדה ושימש כרב בטורונטו. בשנת תש"ה עבר לנו יורק ושימש עד שנת תשכ"ז כראש 'מתיבתא תורה ודעת', ובזיקנותו התגורר במונסי. היה חבר מועצת גדולי התורה של ארה"ב וחבר נשיאות 'אגודת הרבנים'. הרב דוד ליפשיץ זצ"ל (תרס"ו-תשנ"ג) למד בישיבות ליטא, והיה לפני השואה רבה של העיר סובאלק שבצפון פולין. בשואה הוא הצליח להימלט לארה"ב ומונה לראש ישיבת 'בית מדרש לתורה' בסקוקי שע"י שיקגו, ואח"כ שימש כראש ישיבה בישיבת 'רבנו יצחק אלחנן' בניו יורק קרוב לחמישים שנה. היה חבר נשיאות 'אגודת הרבנים' ונשיא 'עזרת תורה'. בתו שולמית נישאה לרב נתן ב"ר יעקב קמנצקי זצ"ל, לימים מראשי ישיבת איתרי בירושלים. את הדברים אמר הרב ליפשיץ לתלמידיו בישיבת 'רבנו יצחק אלחנן' כדברי פתיחה לשיעור היומי כמה ימים לאחר פטירת הרב קמנצקי זצ"ל, והם נכתבו ע"י אחד השומעים, ועברו עיבוד קל ע"י מערכת 'המעין'.

התלמיד מקבל המסורה מפי משה רבנו מפי הגבורה, הוא ולא אחר, ועוד ארבעים דורות המשיכה המסורה עד לרבינא ורב אשי ומר בר רב אשי שחתמו את התלמוד הבבלי, ועוד הרבה דורות המשיכה המסורה לאחר זה, וגם דורנו הוא המשך שלשלת הדורות. נוסף על שמירת המצוות ולימוד התורה יש לנו שלשלת של מסורה ממש רבנו ע"ה, וכל חוליה בשלשלת ממשיכה את המסורה שהתחילה מפי משה רבנו ע"ה. ראשי הישיבות לא רק מלמדים תורה, אלא הם מעמידים את המשכת השלשלת והמסורה בלי לשנות ובלי לגלות פנים בתורה שלא כהלכה. קבלת התורה והעברתה לדורות הבאים חייבות להיות חלק מהמסורה הקדושה, ולא בניויות על סברות ועל יגיעה עצמית. מה שקיבלנו מרבתינו כך נעשה גם אנו. כמו שאין לנו לשנות את צורת השחיטה ודיני התפילין ושאר כל המצוות, ויש כללים איך לקבוע את ההלכה גם כשיש מחלוקות, כך הוא בהעברת מסורת התורה. אנו לא מעבירים רק ידיעות, אלא את קדושת ההלכה ולימוד התורה על פי המסורה. כל מי שזוכה להיכנס ולהיות תלמיד של רבו זוכה להיכנס לתוך השלשלת של מסירת התורה.

כפי שאמרתי, לפני כארבעים שנה קיבלנו על עצמנו להעמיד תלמידים במדינה שעדיין לא נתהוותה בה השלשלת הנ"ל, ולעשות את אמריקה למקום תורה. רבי יעקב זצ"ל הצליח והעמיד תלמידים הרבה, הוא היה עילוי, וגם היה בעל סבלנות. כדי להגדיל תורה באמריקה צריך הרבה כוחות, הרבה סבלנות, הרבה פקחות, והוא היה חכם גדול מאוד. רבי יעקב היה אחד הלמדנים המצויינים ביותר בדורנו, ולא רק בלימוד הישיבתי אלא גם מומחה גדול בתנ"ך ובדקדוק ובתחומים נוספים. הרבה בחורים באו אליו כדי שיעזור להם לגדול בתורה, גם אני שלחתי בחורים צעירים ומבוגרים אליו והוא שלח אחרים אליי. גם באו אליו גברים ונשים כדי שסייע להן לעשות שלום בית. היו לו כוחות להיות מנהיג בישראל, והכל בא בחותם של המשכת השלשלת.

כתיב 'מונע בר יקבעו לאום', הוא זכה לזקנה כדי שלא ימנע בר. ה' נתן לו זיקנה מופלגת, הוא נפטר בן 96 שנה, וגם לעת זיקנותו העביר שיעורים בביתו במונסי עד מאוחר בלילה. הוא היה חבר הנשיאות של אגודת הרבנים עם הגר"א קוטלר זצ"ל והגר"מ פיינשטיין (שליט"א להפ"ו) (ש" [זצ"ל] ואיתי. כשמת אחד מהחבורה כאילו כל החבורה מתה. החבורה אינה גדולה, ולכן יותר גדול הצער...

אנחנו צריכים לחזק את לימוד התורה. הצעירים בני הישיבות לומדים לא רק כדי לשמוע שיעור ואפילו לא כדי להיות חלק מבני החבורה הלומדת, אלא הם לומדים כתלמידים של מר בר רב אשי כדי להיות בתוך מסגרת המסורה. עלינו לשמור שלא ייקצץ האילן ולא ייבש המעיין. לומדי התורה צריכים להיות לא רק לומדי תורה - אלא בני תורה, להיכנס לתוך השלשלת של הלימוד בעיון, לא ע"י כפייה - אלא באהבה ובנדיבות לב ובשמחה.

אנו צריכים לקבל על עצמנו לעילוי נשמתו ללמוד ולהתפלל יותר טוב מאשר בקלם ובסלובודקה, כדי שהמוכשרים שבנו יוכלו להעביר את התורה לדורות הבאים, וגם אלו שלא יהיו ראשי ישיבה או רבנים יהיו על כל פנים קובעי עיתים לתורה בקדושה, וגם הם יהיו ממשיכי המסורה. עלינו להיות לא רק לומדי תורה - אלא לומדי תורת ה', כמו שהרמב"ם נהג לכתוב על מה שכתוב בתורה "אמר השי"ת". גם מי שיהיה רופא בן תורה ופרופסור בן תורה זו תהיה מצוה וזה יהיה עילוי לנשמת מרן ר' יעקב, אבל מי שיקבל עליו להיות בן תורה זו תהיה זכות הרבה יותר גדולה למרן רבי יעקב קמנצקי זצוק"ל. תנצב"ה.

* * *

הרב רפאל וסרטייל

מכתב למשפחת וישליצקי*

בס"ד ראש חודש שבט תשע"ט

למשפחת וישליצקי היקרה לליבנו!

דמותו של אביכם הגדול חקוקה בליבי כאיש של אמת, צרופה, נוקבת ותובענית, ויחד עם זאת אוהבת ומחבקת, חדורת שליחות ומלאה בעוצמה פנימית אדירה - בין אדם למקום, ולא פחות מזה בין אדם לחברו. הייתה בו בריאות נדירה של חיים עמוקים ופשוטים כאחד, בהירים ומורכבים כאחד. עבודת המידות של הרב לא הייתה שייכת רק ל"סדרי המוסר", זו הייתה עבודת חיים, תורת חיים קורנת, סוחפת וחודרת. הרב אלישע השפיע השפעה אדירה על תלמידיו. אני באופן אישי חש כיצד פעלה עליי דמותו לטובה ובכתיבת בנניין אישיותי. בצמתים מרכזיים שדרשו החלטות משמעותיות בחיי האישיים הרב אלישע היה הכתובת הטבעית לעצה והדרכה - צבא וישיבה, נישואים, מעבר דירה לגרעין תורני ועוד. בדרך ל"אל עמי" או לשיעור כזה או אחר ניתן היה ללוות את הרב ברכבו

* הרב אלישע וישליצקי זצ"ל היה מרבני ישיבת מרכז הרב. איש חיל רב פעלים, לימד בישיבת מרכז הרב והעביר שיעורים בכל רחבי הארץ, והיה ממכווני דרכם של הגרעונים התורניים, מראשי מהו"ת, שעלי תורה, אל עמי וגופים נוספים. הרב אלישע זצ"ל העמיד תלמידים הרבה, וחבר כמה ספרים חשובים העוסקים בבעיות השעה, בחינוך ובכוחות הנפש. נפטר בכ"ה בטבת תשע"ט, מעט לפני הגיעו לגיל ס"ה שנים. תנצב"ה. ייש"כ לתלמידו הרב רפאל וסרטייל שליט"א, שהעביר לבקשתנו את הדברים כדי לפרסמם ב'המעין' לקראת יום הזיכרון השלישי לפטירת הרב אלישע זצ"ל. הדברים עברו עיבוד קל ע"י מערכת 'המעין'.

ולזכות לעצה טובה מתוך הארת פנים, והעיקר - לקבל כוחות חיים ותעצומות נפש, מתוך תחושה שזהו רצון ה'.

להט האדיר של הרב להיות חדור שליחות ומשמעות, תבע מאתנו התלמידים להגדיל את שאיפותינו. באומר-חיי קבע הרב סטנדרטים חדשים בכל הנוגע לאחריות ושליחות ציבורית. הרב חניך אותנו לא לקטלג ולא לסכם לא אנשים ולא שיעורים. חז"ל מלמדים אותנו שהצדיק הוא מי שרואה את השמש שוקעת ואומר 'יוצר המאורות', ועל מדרש זה היה הרב חוזר עשרות פעמים. הוא היה חוזר ואומר שיש להרגיש את החיים ולחיות את משמעותם, לראות את השמש ולהתפעל ממנה, ולתת שבח והודיה לה'. כדי להיחשב אדם שומר תורה ומצוות אין זה מספיק לקיים את מצוות התורה כ'מצות אנשים מלומדה'. הסיכום והקיטלוג גורמים לאדם להכניס כל דבר לתבנית ולהיפגש רק עם התדמית החיצונית שלו, בלי להתפעל ממנו ובלי להיות מושפע ממנו. כך בחיים וכך בלימוד התורה, ולא כך צריך להיות.

תשומת הלב של הרב לפרטים הקטנים, גם בסוגיות שנלמדות בדרך כלל כדברי אגדה בעלמא, לימדה אותנו כי התורה כולה צריכה עיון והעמקה, ולא רק הסוגיות הישיבתיות, כי "תורת ה' תמימה משיבת נפש". דפי המקורות של הרב אף הם לימדונו כי כאשר התורה שלמה היא משיבת נפש. העושר הרב במבחר המקורות והגיוון שלהם היו ייחודיים לרב, ולימדונו כי התורה רחבה מני ים וארוכה מארץ מידה. יתרה מזאת, מסגנונו המיוחד למדנו כי התורה הגואלת אינה מצומצמת לתורת מרן הרב קוק ורבנו הרצ"ה, אלא "כל הנחלים הולכים אל הים", ויש ללמוד את הדברים בשורשם ולהעמיק בהם - גם אלו "סוגיות ישיבתיות" שיש ללבן אותן לא פחות מכל סוגיה אחרת, ובדורנו אף יותר.

בשנות לימודי בשיבת מרכז הרב זכיתי להשתתף בתוכנית של לימוד משותף עם הרב מדי בוקר מ-8:30 עד 9:00. היינו טועמים משהו לארוחת בוקר ורצים לבית הרב הסמוך כדי ללמוד בצוותא פרקי גאולה. לתוכנית קראו "חדשים לבקרים". במשך שנה שלמה עסקנו בסוגיות במסכת סנהדרין, בעיון האופייני לרב. עבורנו היה זה לימוד עצום - תורת הגאולה היא תורה שלמה הדורשת בירור וליבון. אין מדובר בתחום הלכתי נקודתי, אלא בתורה שלמה שמקנה מבט מחודש על חיי הפרט והכלל. ללמוד סוגיות אלו מפי הרב, שכל חייו וכל תורתו היו מוארים בתורת הגאולה, הייתה זכות מיוחדת.

הארת פניו ולחיצת ידו של הרב היו שם דבר בעוצמת הכוח שהזרימו לכל מי שזכה להן. היחס האישי שהעניק לנו על אף סדר יומו העמוס לעיפה היה בלתי מוסבר. אחרי שעברתי לגרעין התורני בבאר שבע הייתי זוכה למסרונים תדירים ממנו, שגרמו לי להרהר כיצד הרב מוצא זמן להקדיש מחשבה לתלמיד כמוני שמזמן כבר אינו

לומד בישיבת מרכז הרב. פעם לאחר ביקור בבאר שבע שלח לי מסרון ובו התפעלות מעוצמת התורה שבעיר האבות, והזכות שנפלה בחלקו לספוג ממנה. פעם אחרת, אחרי ששמע בחדשות על הזכייה של הפועל באר שבע באליפות הארץ בכדורגל, שלח לי הודעה שעיר האבות הוכיחה עתה שעיירות הפיתוח הן העיירות הטבעיות של הארץ¹, ובעזרת ה' זו הכנה לכותרות הבאות שבהן תבלוט העיר גם בקומתה הרוחנית... פעמים רבות לאחר ששרנו יחד במסגרת החבורה היה הרב מעיר על תוכנו של הפסוק או השיר ששרנו זה עתה, מעמיק ומחדד, מחנך ומלמד, כי איננו שרים 'סתם', צריך להתבונן במילים ולהבין את משמעותן ולהפנימן.

באחד מן השיעורים סיפר, בגוף שלישי, סיפור שהיה אופייני לו מאוד ועשה עליי רושם מיוחד. וכך סיפר הרב: יהודי נסע במונית בימי בין המצרים ובספסל האחורי ישבו שני נערים. הנהג שאיננו חובש כיפה פתח בשלב מסוים את הרדיו וברקע נשמעה מוסיקה, ואז הנערים שמאחור מיהרו לבקש ממנו בנימוס להנמיך את עוצמת המוסיקה לבל יכשלו בשמיעת שירים בשלושת השבועות. השניים החלו לדבר על דא ועל הא ובשלב מסוים גלשו לענייני רכילות ולשון הרע, ואז היהודי שישב ליד הנהג פנה אל הנהג וביקש ממנו אם אפשר להגביר את עוצמת המוסיקה... סיפור זה התאים להנהגתו של הרב, שלא פעם ולא פעמיים הוכיחו והעמידו על חשיבות שמירת הלשון, ועל הצורך לשמור על סדר שמירת הלשון שמתקיים בישיבת מרכז הרב כל יום בין 12:45 ל-15:01.

רושם מיוחד עשו עלי שני שיעורים שהרב היה מעביר בקביעות בשני מועדים בשנה. האחד התקיים לאחר תפילת מוסף של חג השבועות, לאחר לילה של לימוד תורה. כולם היו עייפים ובאופן טבעי מיהרו למיטותיהם, אך מפה לאוזן עברה השמועה - "שיעור של הרב אלישע באולם של מכון הלכה ברורה"...! השני התקיים בליל שמחת תורה, בערך בשעה 2:00 לפנות בוקר לאחר ריקודים ממושכים. בתום ההקפות, כשכוחותינו כמעט אזלו, מפה לאוזן עברה השמועה - "שיעור של הרב אלישע באולם של מכון הלכה ברורה"...! כדי להתגדל בתורה דרושה מסירות נפש, כך לימדנו הרב אלישע לא רק בדיבורים אלא גם במעשים.

פעם הזכרתי בשיעור ביום הזיכרון לחללי צה"ל את הנהגתו של הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, אותה מזכיר הרב בספרו "מדור לדור" (עמ' 52), שבדרכו לישיבת "קול תורה" בבית וגן בירושלים היה מבקש לפעמים מהנהג שיעצור ליד הר הרצל, ושם היה הגרשז"א זצ"ל אומר פרק תהילים. הוא היה אומר שמקובל

1 הרב וישליצקי נהג לכנות את העיירות בדרום הארץ ובצפונה 'העיירות הטבעיות', כיוון שבהן חיים יהודים 'טבעיים' שאינם משועבדים לחיצוניות החיים ולתרבות המערב, ואת ערי גוש דן כינה 'עיירות פיתוח' משום שתושביהן צריכים לעמול כדי לפתח את רוחם ולשחרר את עצמם מתרבות המערב השולטת עליהם...

שכאשר מתפללים על קברות צדיקים התפילות מתקבלות יותר, והוא לא מבין מדוע אנשים נוסעים לצפון ולדרום למרחקים גדולים כדי לחפש קברות צדיקים בעוד שכאן בירושלים יש הר שלם מלא בקברי צדיקים שנלחמו ונהרגו על קידוש השם בהגנת העם והארץ... מששאלתי את הרב אלישע זצ"ל מה מקורו של סיפור זה, השיב כי לראשונה שמע את הדברים בעצמו מנהג מונית ירושלמי, ומאוחר יותר שמע זאת גם בשם הגאון הרב ישראל מאיר לאו שליט"א². הוא הוסיף שביום שישי "ט בטבת תשס"ח, במסע הלווייתו של דוד אלחנן רובין הי"ד, שנרצח יחד עם חברו אחיקם עמיחי הי"ד בשעה שטיילו באזור נחל תלם צפונית מערבית לחברון, ראו תלמידים את הגאון הרב אביגדר נבנצל שליט"א עומד וממתין בהר הרצל. לאחר כשעתיים בהן עמד על רגליו הציעו לו כיסא לשבת, אך הרב השיב כי רבו הגאון ר' שלמה זלמן אורבך זצ"ל נוהג היה בהר קדוש זה מעין קדושת העזרה שבמקדש, ודין הוא שבעזרה אין יושבים³... במעמד זה שאלוהו התלמידים האם נכון הדבר שכשהרגיש רבו זצ"ל צורך להתפלל על קברי צדיקים נוהג היה להתפלל בהר הרצל, והרב נבנצל שליט"א השיב בחיוב.

הקפדה יתרה היה מקפיד הרב אלישע זצ"ל שלא נפריע לשכנים כשאנו יורדים במדרגות אחרי השיעור. בבקשה זו היה מסיים כל שיעור בביתו, והיה בה מעשה חינוכי חשוב. לא פעם עורר אותנו בשיעוריו לזהירות הנדרשת בדברים שבין אדם לחברו לא פחות מדברים שבין אדם למקום, ובאירוניה היה מציין שאפילו על מוצרים כמו ממחטות נייר נכתב כי אין בהם חשש גניזה ושהם נוצרו במפעל שומר שבת, אך מעולם לא ראה שכותבים על אחד המוצרים "ללא חשש הלנת שכר שכיר" וכד'... עבודת המידות ועבודת ה' בכלל הן עבודות חיים תמידיות שאין להן הפסק, ומי שחושב שהוא 'צדיק גמור' - הוא 'גמור', כך נהג לומר.

באחד מן השיעורים בביתו תפסה את עיני מסגרת התלויה על הקיר, בבחינת "אבן מקיר תזעק", ובה במקום תמונה או ציור רשומים דברי הרמח"ל ב"מסילת ישרים" (סוף פרק יט):

ואלה הם הרועים האמיתיים של ישראל שהקב"ה חפץ בהם הרבה - שמוסרים עצמם על צאנו, ודורשים ומשתדלים על שלומם וטובתם בכל הדרכים, ועומדים תמיד בפרץ להתפלל עליהם ולבטל הגזירות הקשות ולפתוח עליהם שערי הברכה...

הרב אלישע זצ"ל היה ללא ספק מהרועים האמיתיים של ישראל. תנצב"ה.

2 ראה "הלכה ממקורה - צבא" של הרב יוסף צבי רימון שי', שם מובא הסיפור בשם הרב ישראל מאיר לאו שליט"א.

3 "ואסור לכל אדם לישב בכל העזרה" (רמב"ם הלכות בית הבחירה ז, ו).